

Bioraaka-aineen käyttöön vaikuttavista ohjauskeinoista – kestävyyskriteerit, LULUCF ja kaskadikäyttö

Alustus 17.11.2014 S2Biom & BEST ohjelmien seminaarissa:
”Biomassan käyttö tulevaisuudessa biotuotteisiin ja energiaksi”

Mikko Hongisto

BEST PROGRAM PLAN – sub-objective:

- Assess and describe the most influential legal, political, and technical **frameworks** and proposals affecting the use of bio resources and the role of bioenergy in it.”

- What are the foreseeable changes in the regulation and support systems?
  - **Mapping of the currently existing regulatory frameworks**
  - **Mapping of existing proposals**

EU: Framework Strategy was adopted to bring about the transition to a low-carbon, secure and competitive economy” (State of the Energy Union...)

- ANNEX: UPDATED ROADMAP FOR THE ENERGY (18.11.2015) COM(2015) 572 final:
- **December 2016? Renewable Energy Package: including:**
  - a new Renewable Energy Directive for 2030; (no binding targets for MSs?)
  - best practices in renewable energy self-consumption and support schemes (SWD published 2015)
  - bioenergy sustainability policy
    - measures influencing biomass streams?
- 2016: EU strategy for Heating and Cooling
  - the contribution from heating and cooling in realising the EU's energy and climate objectives
- 2016: Communication on Waste to Energy
- 2017: Communication on decarbonising the transport sector ,
  - including an action plan on second and third generation biofuels and other alternative, sustainable fuels
- 2017-2019: Review of the Guidelines on State aid for environmental protection and energy
- +Numerous other actions...

Alustuksen 3 aihepiiriä:

- Kestävyysskriteerien käytön laajeneminen (lisätietoa 12/2016?)
- Maankäytön, maankäytön muutoksen ja metsien sisällyttäminen EU:n kasvihuonekaasupäästöjen vähennystavoitteisiin ja taakanjakoon (7/2016 LULUCF ja taakanjakoehdotukset)
- Biomassan käytön kaskadointi
  - taustalla EU:n kiertotaloustrategia 2015 ja resurssitehokkuustrategia 2011 ja
  - komission tutkimus: CASCADES - Study on the optimised cascading use of wood, <http://bookshop.europa.eu/en/cascades-pbET0416305/>

Osio 1: Kestävyysskriteerien käytön laajeneminen?

biopolttonesteet -> muu bioenergia -> biotuotteet -> muutkin?

Komissio viimeistelee bioenergian kestävyyttä koskevaa ehdotusta 2020 jälkeiselle ajalle (12/2016?)

- Bioenergian kestävyyttä koskeva ehdotus annettaneen yhdessä uudistetun RES-direktiiviehdotuksen kanssa
  - Bioenergian kestävyyttä koskeva ehdotus voi olla osa uudistettua uusiutuvan energian direktiiviä tai siitä erillinen instrumentti.
  - Komissio teettänyt taustalle useita selvityksiä: mm. bioenergian ilmastovaikutuksista, biomassojen saatavuudesta sekä materiaali- ja energiakäytöstä
- RES-direktiivi määrittelee kestävyyskriteerit liikenteen biopolttoaineille ja bionesteille.
- ILUC–direktiivillä pyritään hillitsemään biopolttoaineiden tuotannosta aiheutuvia epäsuoria maankäytön muutoksia.
- Lienee todennäköistä, että joulukuun ehdotus koskisi kestävyyskriteerien käytön laajentamista ja vaatimustasojen tiukentumista?

Kestävyysskriteerien käytön laajentumisesta:

- Kiinteille ja kaasumaisille sähkön- ja lämmöntuotantoon käytettäville kiinteille biomassoille ei ole EU-tasolla määriteltyjä sitovia kestävyyskriteerejä (SWD(2014) 259 Final)
- HUOM: ”JURIDINEN” PERUSTELU taustalla:
  - Kestävyysskriteerien täyttäminen on edellytys sille, että biopolttoaine tai bioneste voidaan laskea uusiutuvan energian tavoitteeseen ja sille, että sen tuotantoa tai käyttöä voidaan tukea.
  - **Tuotanto- ja investointitukien lisäksi myös nollapäästöisyys päästökaupassa ja liikennepolttonesteiden verokohtelu luetaan tukijärjestelmiksi.**

Suomessa alan linjauksia valmistelelee ns. ILUC-työryhmä (12/2015->)

- Tehtävänä on:
  - 1. selvittää ILUC-direktiivin edellyttämiä muutoksia kansalliseen lainsäädäntöön sekä
  - 2. arvioida biopolttoaineiden edistämiseksi tarvittavia toimia vuoden 2020 jälkeen -> kansalliset tavoitteet (hallitusohjelmasta):
    - Uusiutuvien polttoaineiden osuus liikenteessä nostetaan 40 %:iin vuoteen 2030 mennessä ja
    - tuontiöljyn käyttö kotimaan tarpeisiin puolitetaan 2020-luvun aikana.
- Työryhmän tulosten raportointitavoite:
  - V1 marraskuun loppu /2016 (linkitys energia- ja ilmastostrategiaan) ja
  - V2 kesäkuun loppu 2017 (ILUC-direktiivi (9/2015) on saatettava osaksi kansallista lainsäädäntöä 10.9.2017 mennessä).

Research & standardization:

- Horizon 2020 (BB-01-2016) Sustainability schemes for the bio-based economy
- EC/contracts: Support for potential policies implementing the environmental footprint methods.
  - implementation of PEF (product environmental footprint) and
  - OEF (organisation environmental footprint).
- EN 16751:2016 Bio-based products - Sustainability criteria
  - Tuoteryhmäkohtaisia ohjeistuksia tarvitaan, mutta niiden kehittäminen (ja harmonisointi tuoteryhmien yli) on hyvin haasteellista – eteneminen ehkä hidasta?

Kestävyysskriteerien käytön laajenemisesta:

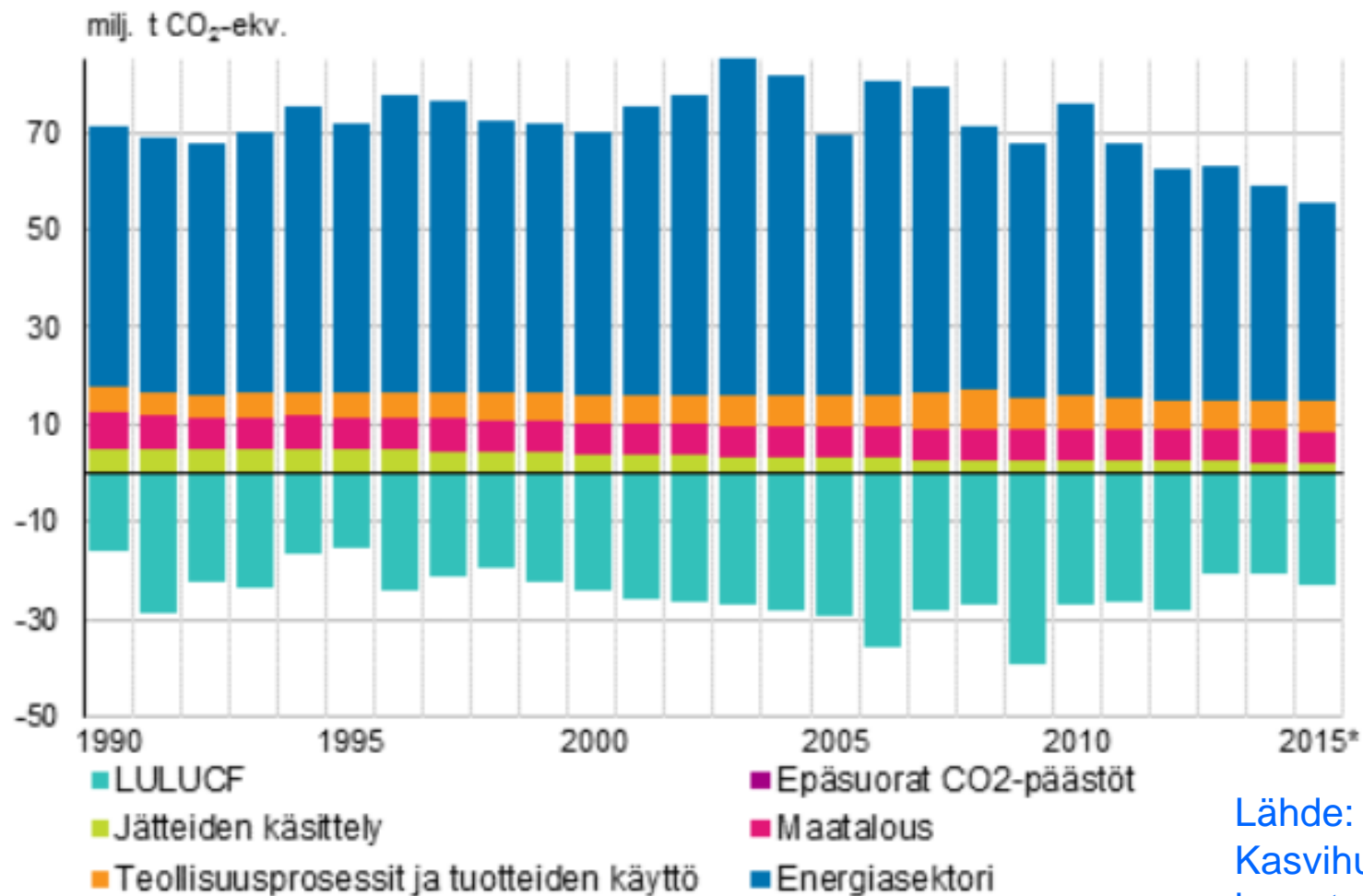

- Tuotelähtöiset menettelytavat (standardisointi ja erilaiset sertifiointi-schemet, LCA+hiilijalanjätkilaskenta sovelluksineen yms.) etenevät:
  - Vaikutuksia markkinoille pääsyyn..
  - Jos vain vapaaehtoisia – eivät voi ratkaista nk. ”vapaamatkustajan ongelmaa”
- Komission joulukuun RES-direktiivin ehdotukset merkityksellisiä jatkon kannalta – epävarmuus silti jatkunee pitkään...
- Elinkaariarviointiin pohjautuvia ja tuotteiden valmistusketjut kattavia järjestelmiä otettaneen käyttöön muissakin tuoteryhmissä kuin biopoltonesteissä
- **Biotuotteiden raaka-aineiden alkuperähallinnan menetelmät kannattaneen jokatapauksessa kehittää kuntoon (CoC+LCA+ICT-ratkaisut)**
  - <https://www.energiavirasto.fi/jarean-puun-tuotantotuen-rajaus>
- **Tuotelähtöistä ajattelua kuitenkin yhdistettävä alueellisiin ja ajallisiin näkökulmiin – ristiriitoja syntyy eikä kaikkea voi monitoroida.**

Osio 2: Maankäytön, maankäytön muutoksen ja metsänhoidon (LULUCF) sisällyttäminen EU:n kasvihuonekaasupäästöjen vähennystavoitteisiin

-taustana komission lainsäädäntöehdotus LULUCF-sektorin sisällyttämiseksi EU:n vuoteen 2030 ulottuviin ilmasto- ja energiapolitiikan puitteisiin

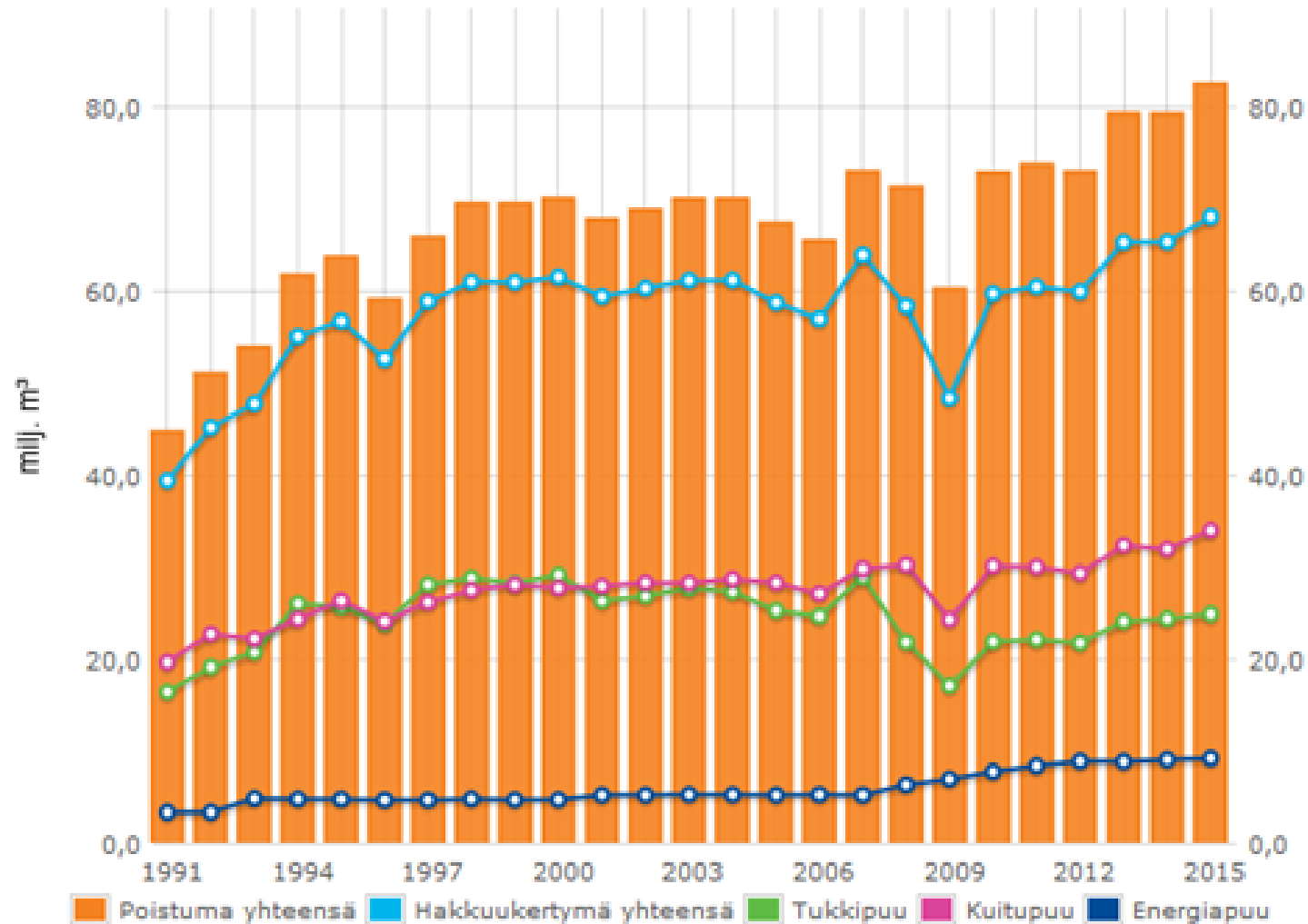
Suomen kasvihuonekaasupäästöjen kehitys sektoreittain vuosina 1990–2015*

* Vuoden 2015 tiedot ovat pikaennakkotietoja

Lähde:
Kasvihuonekaasujen inventaario.
Tilastokeskus, uusin julkistus 25.5.2016

Hakkuukertymä puutavaralajeittain ja puuston poistuma

Lähde: SVT: Luonnonvarakeskus, Hakkuukertymä ja puuston poistuma.

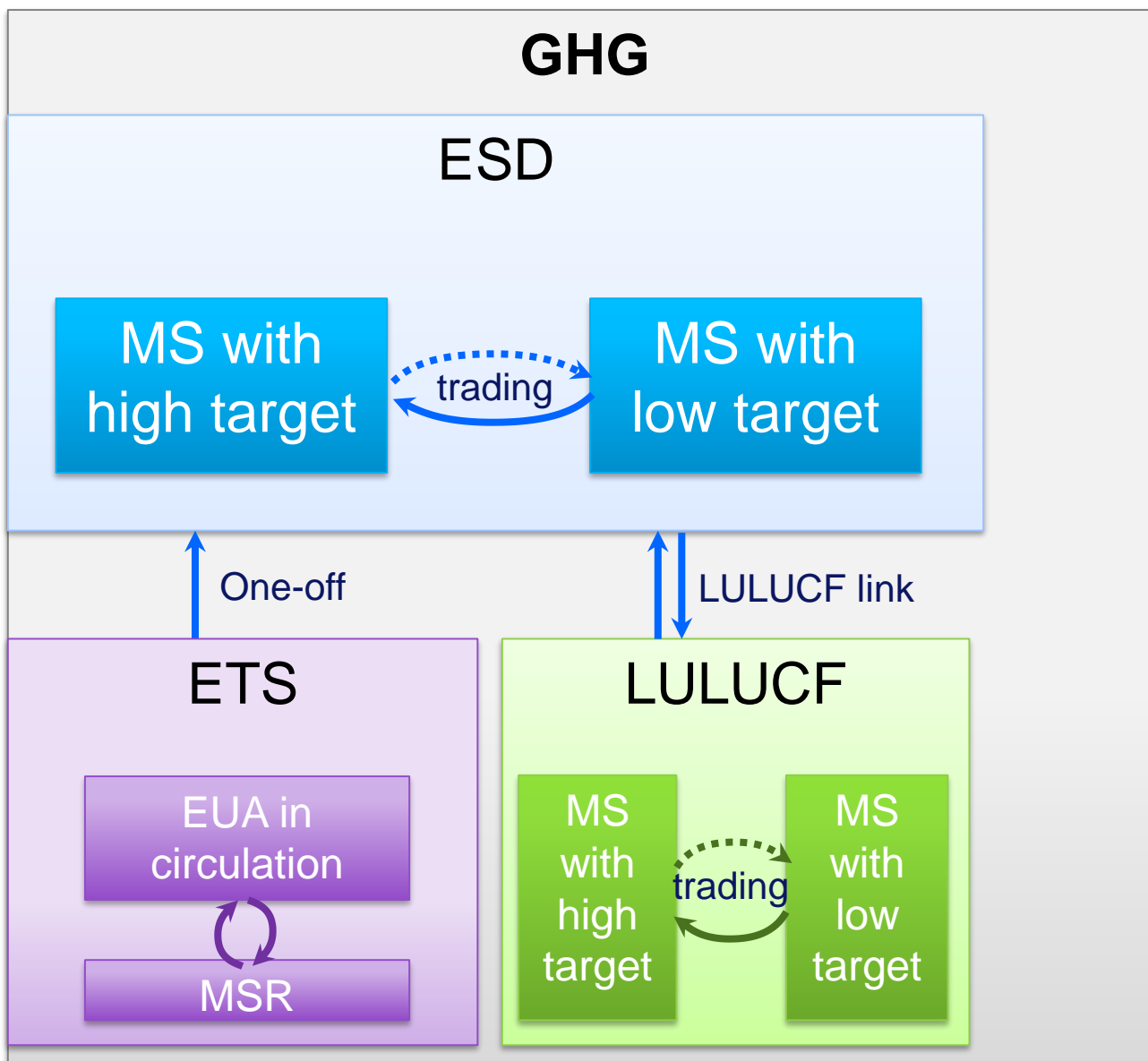
LULUCF ja taakanjako

- Suomen tavoite 2020 -16% vuoden 2005 tasosta (ESD)
  - Viimeisimmän tiedon mukaan -11%, tavoite kuitenkin uskotaan saavutettavan 2020 mennessä
- Uusi heinäkuun taakanjakoehdotus, ESR (COM(2016)482final) antaa:
  - Suomelle tavoitteen -39% vuoden 2005 tasosta (E&I-strategia tekeillä)
  - Sisältää myös monimutkaisia joustomahdollisuuksia
- LULUCF sektoria säädellään jatkossa erillisenä (COM(2016) 479 final), mutta se voi linkittyä joustoilla taakanjakosektoriin
  - sektorilla tulee olemaan oma laskennallinen tavoite ja säännöt
  - Ehdotuksen liite II: metsäalan vertailutaso Suomelle: -20 466 Gg CO₂e/a

Joustot

- **One-off:** Kertaluontoinen siirto päästökauppasektorilta taakanjakosektorille (2%, max. 2005 päästöistä)
- **ETS Artikla 24a:** Projektimekanismiin liittyvä siirto päästökauppasektorille (ESD->ETS)
- **ESD-LULUCF-linkki:** Päästöhyvityksiä tai -rasitteita LULUCF-sektorille ehdotettujen laskentasääntöjen mukaisesti.
  - saa hyödyntää taakanjakosektorilla vain, jos taakanjakosektorin päästöt ovat tavoitetta suuremmat (!)
  - LULUCF-sektorilla oma yksiköiden kauppa/siirrot maiden välillä
- **Kv-yksiköt:** EU on linjannut, että 40% (1990 tasosta 2030) tavoite pyritään saavuttamaan kokonaisuudessaan omin toimin (jos tavoitetta ei kiristetä)

Päästötavoitteiden kehikko joustoiveen

Lähde: VTT:n kalvosarja
 28.9.2016
 Tomi J. Lindroos, Tommi Ekholm, Riikka Siljander

LULUCF-sektorille ehdotetuista laskentasäännöistä

- Käytössä laskenta 5 vuoden sykleissä; 2021-2025 ja 2026-2030
- Lähtökohta: LULUCF sektorin oltava nettohielu (EU tasolla)
  - Talousmetsien päästöt lasketaan suhteessa määritettävään referenssitasoon
    - Referenssitaso aiempien vuosien metsänhoidon tason perusteella
    - Jos päästö – otetaan päästöissä huomioon - yksiköiden siirto ESD sektorilta LULUCF-sektorille tarpeen
    - Jos hielu - kynnysarvolla rajoitettu yksiköiden siirto ESD sektorille (max 3,5 % perusvuoden (1990) päästöjä vastaavasta osuudesta
    - Maiden väliset joustot mahdollisia
  - Hoidetun viljely- ja laidunmaan päästöt lasketaan suhteessa peruskauden (2005-2007) keskiarvoisiin päästöihin
  - Metsien hävittämien ja metsittäminen lasketaan päästöihin täysimääräisinä

Alustavia päätelmiä

- Laskentaperiaatteet, säädösten tarkka tulkinta ja linkitykset toisiinsa haasteellisia hahmottaa – tarkentuvat vähitellen..
- Hakkuukertymä näyttää heijastuvan päästöinventaarion laskentasääntöjen kautta LULUCF-sektorin tuloksiin
- Kun LULUCF-sektori saa maakohtaisen vertailutason, johon sen nielua verrataan, saattaa hakkuukertymän voimakas kasvattaminen (energiakäyttöä varten) johtaa tarpeeseen hankkia päästö yksiköitä kansalliselta taakanjakosektorilta (tai muista maista).
- **Olisiko metsänhoidolla ja materiaalien kierrätyksellä mahdollisuuksia kasvattaa nielua ja hiilivarastoja sekä viivästä päästöjen syntymistä fossiilisten energianlähteiden nopean korvaamisen sijaan ja rinnalla?**
  - **Horisonttiin on noussut ajatuksia biomassan käytön kaskadoinnin edistämiseksi...**

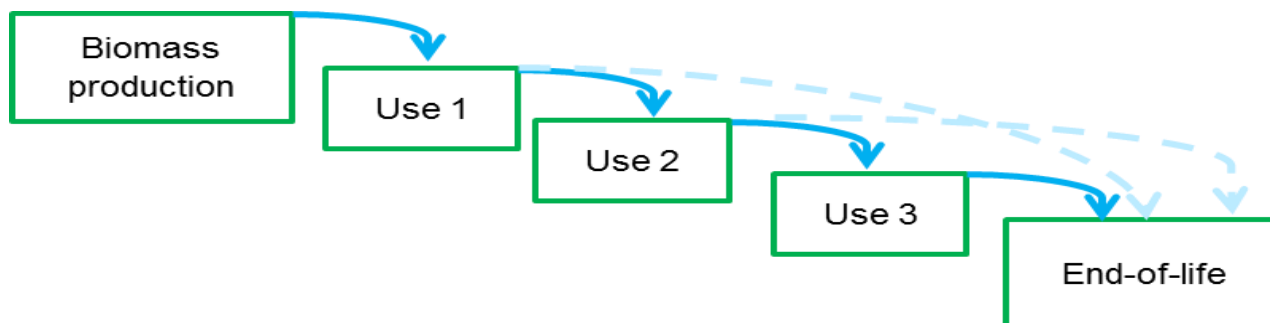
Osio 3: Kiertotalousstrategia ja biomassan käytön kaskadointi

Cascading use of biomass means that biomass is used and reused or recycled at least once or several times as a product before its end-of-life (like other materials..)

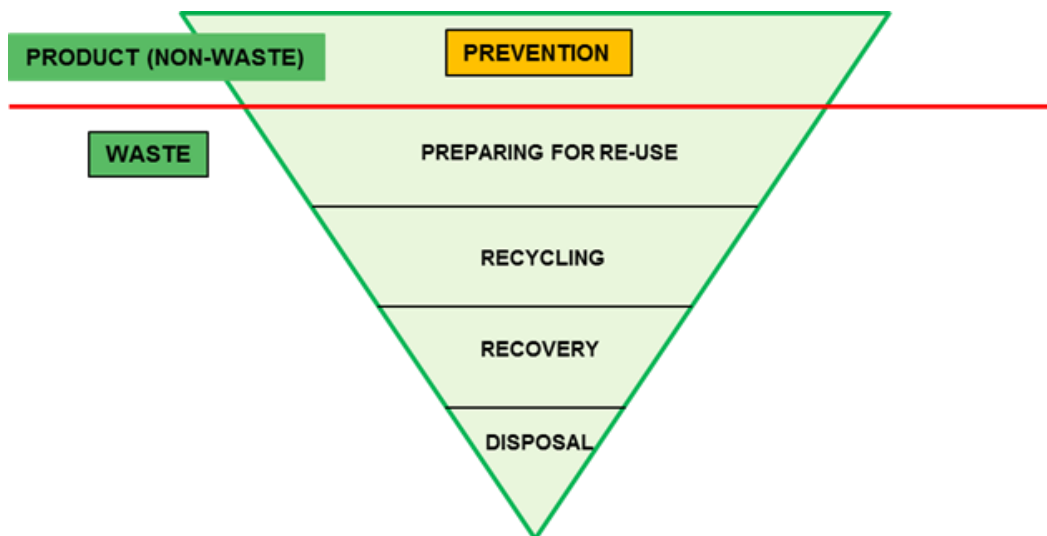
The resource use hierarchy of the cascading principle can be considered to have its roots in the **waste hierarchy** of the Waste Framework Directive (2008/98/EC).

Analogies with “recycling society”; communication on “**Circular Economy**” (COM(2014) 398) and the European Union Forest Strategy (COM(2013)659) highlight cascading use.

Simplified presentation of cascading use (Figure adapted from Odegard et al. 2012).

The waste hierarchy according to the Waste Framework Directive (Figure adapted from the European Commission 2015).

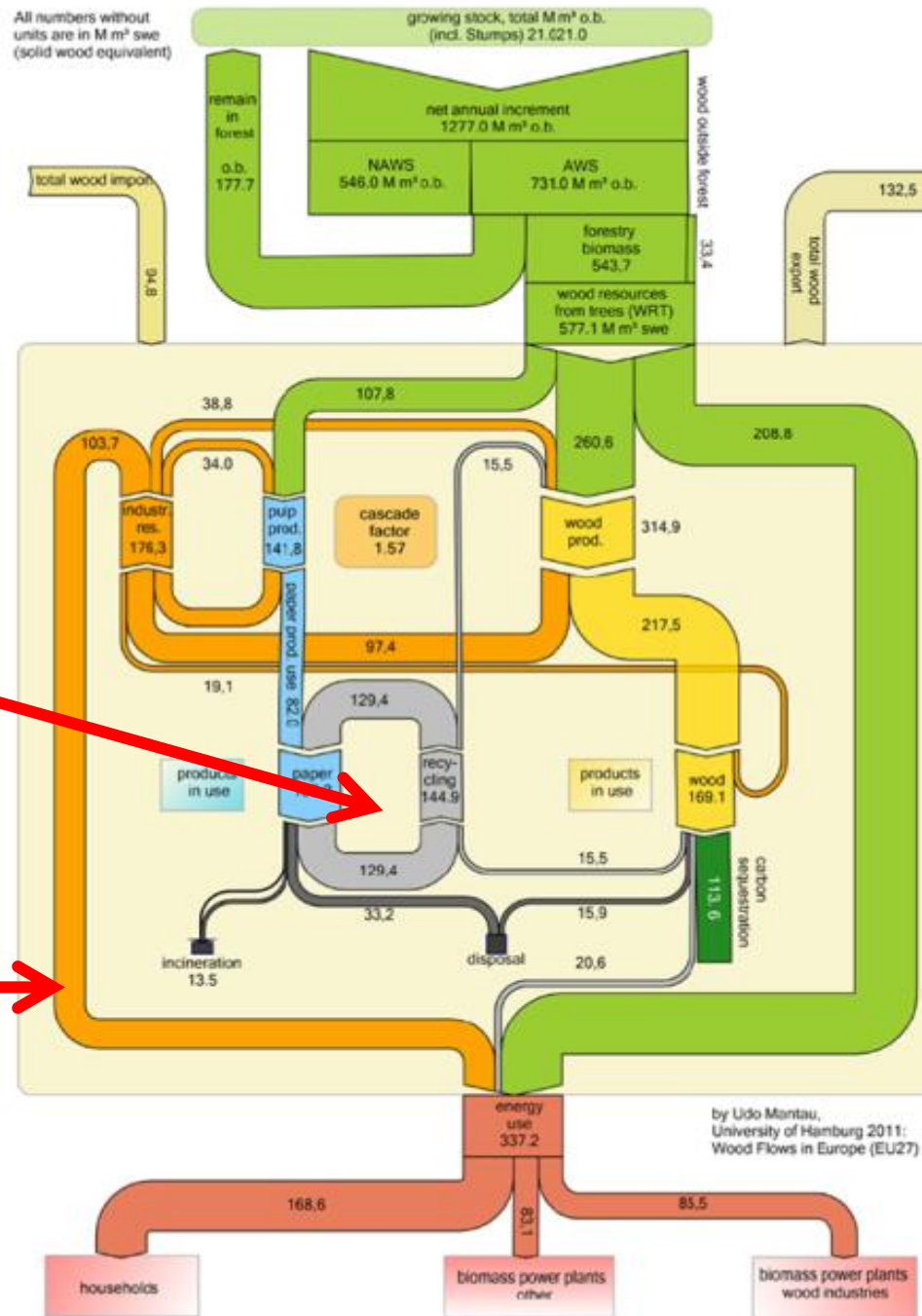

Kaskadikäyttö & EU

- Kaskadikäyttö on saanut lisääntyvää huomiota eurooppalaisessa puun ja muun biomassan käyttöä koskevassa keskustelussa:
  - Kaskadiperiaatteen edistäminen tavoitteena Euroopan komission kiertotaloutta koskevassa tiedonannossa (COM(2014)398) sekä metsästrategiassa (COM(2013)659).
  - Biopolttoaineita koskevassa ILUC-direktiivissä todetaan, että jäsenmaiden tulee huomioida kaskadikäyttö raportoidessaan jätteiden ja tähteiden käyttöä biopolttoaineiden raaka-aineena.
  - Komission selvitys puun kaskadikäytöstä valmistui kesällä 2016.
  - EU:n jätedirektiivissä asetetaan tavoitteeksi, että 70 % rakennus- ja purkujätteestä tulisi kierrättää tai käyttää muutoin materiaalina hyödyksi vuoteen 2020 mennessä

Lähde: Kati Koposen kalvosarja, VTT, Energia 2016 messut Tampere 26.10.

Puun käyttö EU:ssa 2012

Paperin kierrätys

Puun käyttö suoraan energiaksi

Metsäteollisuuden sivuvirrat energiaksi

Lähde: Mantau 2012. Wood flows in Europe (EU27)

Kaskadikäytön määritelmä

- Kaskadikäsitteen määritelmät eroavat eri julkaisuissa
  - Komission uusimman julkaisun määritelmä:
Cascading use is defined as "the efficient utilisation of resources by using residues and recycled materials for material use to extend total biomass availability within a given system."
- Korostaa kierrätys- ja tähdemateriaalien materiaalikäyttöä

-Kaskadiajattelun "juuret" jätehierarkiassa, jossa uudelleenkäyttö ja kierrätys (materiaalina) on asetettu energiahyödynnyksen edelle.

-Jätedirektiivi kuitenkin sallii poikkeamisen tästä järjestyksestä, jos se on perusteltua elinkaariajattelun mukaisesti, huomioitaessa kokonaisvaikutukset ympäristöön

Lähde: Kati Koposen kalvosarja, VTT, Energia 2016 messut Tampere 26.10

Sokka, L. et al. Cascading use of wood in Finland - with comparison to selected EU countries, VTT-R-03979-15, VTT, 2015, 25 p.

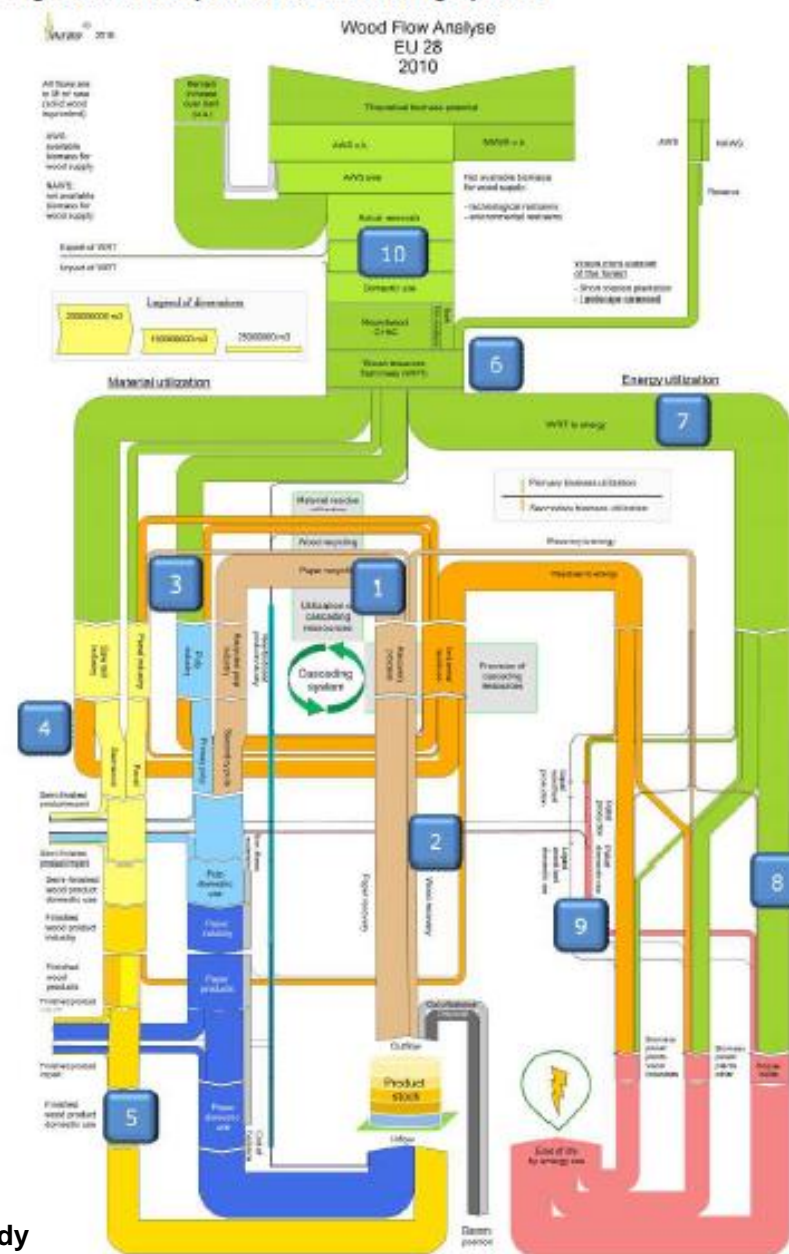
<http://www.vtt.fi/inf/julkaisut/muut/2015/VTT-R-03979-15.pdf>

CASCADES found 10 "Hotspots":

- (1) Used paper utilisation (125.9 Mm³ materially and 3.9 Mm³ energetically) "exemplarily cascading system"
- (2) Post-consumer wood utilisation (16.8 Mm³ materially and 19.5 Mm³ energetically)
- (3) Postconsumer wood utilisation in material products
- (4) The sawmill industry is a key provider (82.4 Mm³) of untreated high quality resources with the potential for cascading use.
- (5) Producers of the end-use sectors (construction, furniture, packaging and other) can improve the potential of cascading
- (6) ..Reinforcing the market for softwood.
- (7) ..Subsidies for energy use of wood lead to higher wood flows...
- (8) Energy use of wood: substitution of fossil fuels may be positive (some wood assortments cannot be used materially, wastes can not be separated or there may be no regional demand or market.
- (9) Efficient use of biomass Energy wood should be used efficiently
- (10) safeguard the sustainable use and management of wood from forests by a reliable resource monitoring.

Figure 69: Hotspots of the cascading system

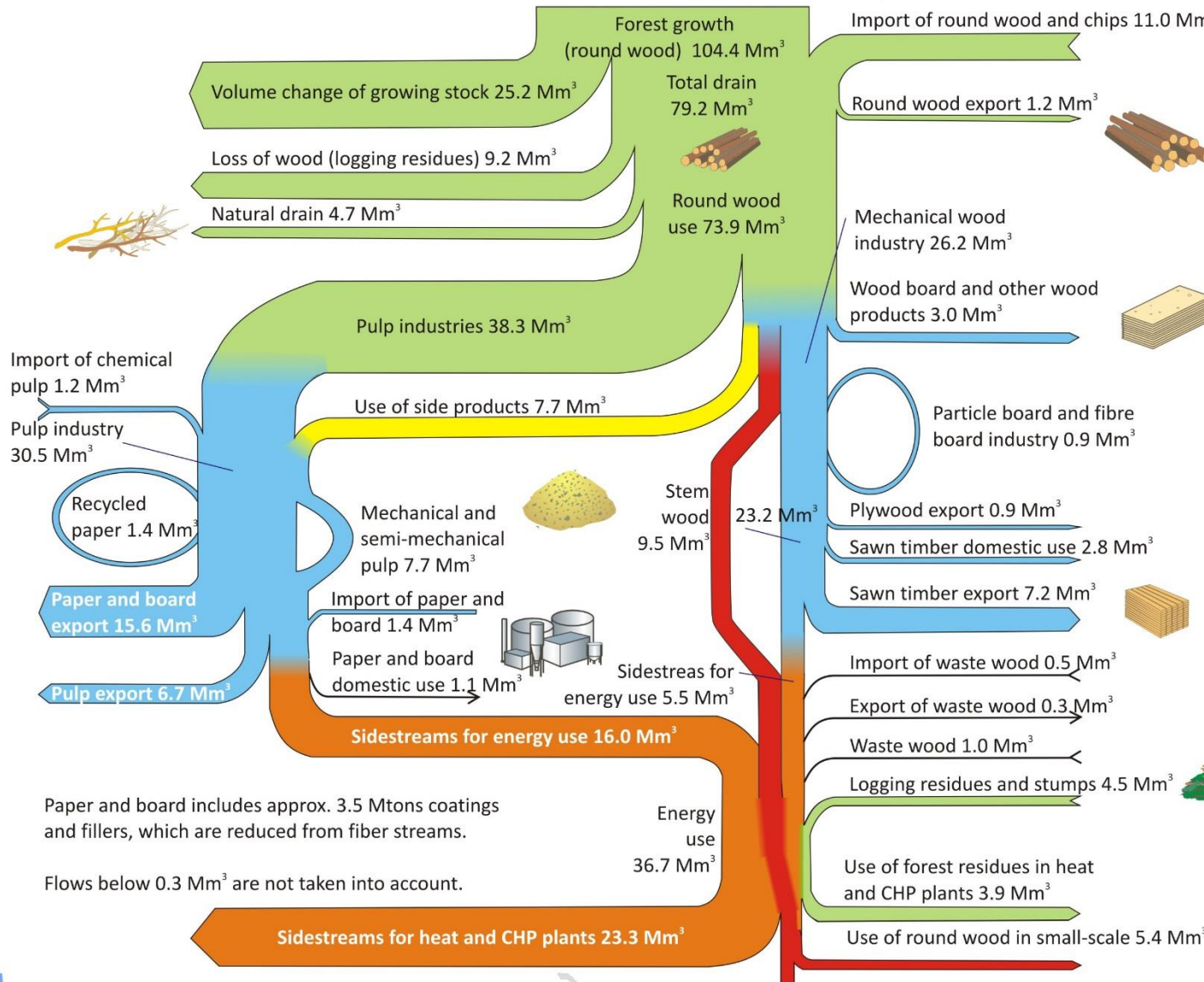

Lähde: EU komissio, Study on the optimised cascading use of wood

Wood flows in Finland, 2013

Growing stock (stem) 2 357 Mm³
(47% <20cm, 34% 20-30cm, 19% >30cm)

Wood flows in Finland (VTT 2015).
-The threshold value for showing the streams is 0.3 million m³.

- █ Round wood
- █ Wood products
- █ Wood for energy
- █ Side products
- █ Energy from sidestreams

Paper and board includes approx. 3.5 Mtons coatings and fillers, which are reduced from fiber streams.
Flows below 0.3 Mm³ are not taken into account.

Use of round wood in heat and CHP plants 4.1 Mm³
(small-sized trees 3.6 Mm³, large trees 0.5 Mm³)

Sources: Luke, Forest Association, Customs of Finland, Confederation of Finnish Forest Industries, and Paperinkeräys

Suomen erityispiirteitä

- Hyötykäyttö sivuvirroista valtaosin puutuoteteollisuudesta massateollisuuteen
- Puun energiakäyttö pääasiassa tähteitä ja sivuvirtoja, integroitu metsäteollisuuden kokonaisuuteen
- Kemiallisen metsäteollisuuden tuotteista suuri osuus viedään ulkomaille selluna, paperina ja kartonkina, mekaanisen metsäteollisuuden tuotteista viedään eniten sahatavaraa
- Primääristä/puhdasta puutavaraa saatavilla → puun uusiokäyttö ei taloudellisesti kiinnostavaa

Lähde: Kati Koposen kalvosarja, VTT, Energia 2016 messut Tampere 26.10.

Kaskadikäytön haasteita

- Paikalliset olosuhteet ja markkinat vaativat aluekohtaisia ratkaisuja
- Käytettyjen puujakeiden laatu, haitta-aineet
- Logistiikka
- Monimutkaiset tuoteketjut
- Biomassan käyttöä tuotteiksi ja energiaksi säädellään erikseen, ei yhtenäisiä ohjauskeinoja
  - Bioenergian tuet vaikuttavat biomassan materiaalikäyttöön

Lähde: EU komissio, Study on the optimised cascading use of wood

Johtopäätöksiä

- Kaskadikäyttöä tarkasteltava puun koko elinkaaren kannalta
  - Maiden erilainen asema puumarkkinoilla: tietyt maat puun tuottajia, toiset taas kuluttajia
  - Biomassan tarkoituksenmukainen kierrätys vaihtelee eri alueilla
- Kierrätyksen tehokkuuden huomioiminen
  - Materiaalitehokkuuden lisäksi tulisi huomioida myös energiatehokkuus ja muut ympäristövaikutukset
- Kaskadikäytön tehostaminen vaatii toimijoiden yhteistyötä, esim.
  - Tuotteiden kierrätettävyyden parantaminen suunnittelun avulla
  - Uusien tuotteiden kehitystyö
  - Sääntely

Kaskadoinnin mahdollisuuksista:

- Myös biomassat voidaan nähdä resurssitehokkuus- ja kiertotaloustrategian osana:
- Kaskadoinnilla voidaan mahdollisesti:
  - vähentää kulutuksen elinkaarisia päästöjä (tapauksesta riippuen)
  - kasvattaa materiaaleihin sitoutuneen biohiilen määrää
  - viivästä biohiilen vapautumista ilmakehään
  - parantaa biomassaraaka-aineiden riittävyttä
- Tulevaisuudessa: BioCCU? bioCO₂ -> myös synteettisten materiaalien raaka-aineiksi?
- Johtaa energiakäytön vähenemiseen niiden jakeiden kohdalla, joissa materiaalikäytöllä saavutettava jalostusarvo kasvaa suuremmaksi (maksukyky raaka-aineesta paranee).
  - **Materiaalit energiakäyttöön kaskadin viimeisessä vaiheessa (tosin paikalliset olot ja kysyntä yms. huomioiden)**

Pohdintaa:

- Ilmastomuutosta koskevan YK:n puitesopimuksen ja Kioton pöytäkirjan kansainvälisten sääntöjen mukaan biomassan käyttöön liittyvät päästöt ilmoitetaan ja kirjataan tileihin LULUCF-sektorilla eli biomassan käyttö energia-alalla luetaan nollaksi.
  - perusteluna päästöjen kaksinkertaisen laskennan välttäminen
- Hiilen siirtoa metsästä muihin hiiltä varastoiviin materiaalivarastoihin ja sen päästön viivästämistä ilmakehään (tai jopa bioCCU+CCS-loppusijoitusta) tulisi silti pystyä määrittämään tarkemmin, arvottamaan ja tukemaan loogisesti - mahdollisia avainasioita:
  - LULUCF-sektorin puutuotteiden päästölaskennan tarkkuus: näkyisivätkö kaskadoitumiskehityksen hyödyt jäsenmaiden päästöinventaarioissa?
  - Tarvittaessa oletuskertoimien korvaaminen monitoroiduilla (kohti real-dataa?)

Ajatuksia ohjauksen kehittämiseksi:

- EU:lla erittäin monimuotoinen ja –mutkainen framework strategia..
- Ohjaustoimien ristiriitaisuuksia pyrittävä karsimaan kansallisestikin
- Polluter Pays Principle (PPP) vs. verotuet ja (jakelu)velvoitteet
  - rangaistaanko päästöistä (EU-ETS, valmisteverot..) vai
  - tuetaanko ”paremmiksi valikoituja”
    - verovaroin (syöttötariffit, innovaatiotuet...) tai
    - loppukäyttäjien toimesta pakotetusti (jakelu-/hankintavelvoitteet, tekniset markkinoillepääsyyn vaikuttavat standardit.)
  - yksityiset hyödyt vs. julkiset kustannukset
  - kaksoislaskenta ja päästön laskematta+rasittamatta jääminen
  - tuplatuki (ETS+syöttötariffi) vs. hiilen varastointiratkaisut (insentiivi puuttuu toistaiseksi kokonaan)
- Tavoitelähtöistä ohjausta todennettavissa oleviin suorituskykyihin (esim. khk-päästöihin / vähenemään?)

Jatkossa pohdittavaa, mm:

- Miten biohiiltä ajan suhteen varastoivien monimuotoisten ratkaisujen asemaa voitaisiin korjata suhteessa tuettuun ja 0-päästöiseksi oletettuun energiakäyttöön nähden?
- **CASCADES -study:**
  - "strong efforts are needed to address the current imbalance between material and energy uses of industrial residues where more significant potential for cascading exists"
- Tulisiko pitkän aikavälin tavoitteeksi ottaa myös LULUCF-sektorin ja teollisten CO₂:n nielujen ja hiiltä varastoivien kaskadien kehittäminen ilmakehästä pois varastoituvan hiilen määrän kasvattamiseksi?
  - Onko myös löydettävissä tasapainottava tukimekanismi: esim. LULUCF-nielun lisääntymisestä aiheutuvan hyödyn looginen kohdentaminen biohiiltä varastoiviin aktiviteetteihin?

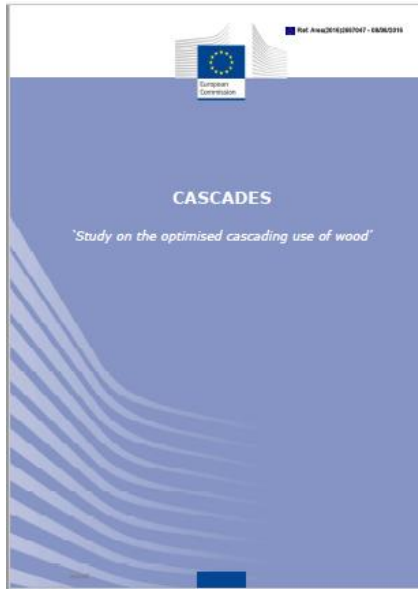
Kiitos mielenkiinnostanne!

-Lounas odottaa!

TEKNOLOGIASTA TULOSTA

Mikko.Hongisto@vtt.fi

Aiheeseen liittyviä julkaisuja:

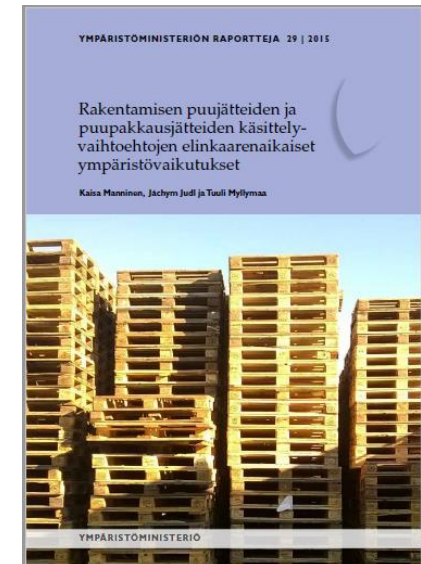
<http://bookshop.europa.eu/en/cascades-pbET0416305/>

www.vtt.fi/inf/julkaisut/muut/2015/VTT-R-03979-15.pdf

<http://tapio.fi/wp-content/uploads/2016/01/biotalouden-kest%C3%A4vyys.pdf>

<https://helda.helsinki.fi/handle/10138/159224>